Jolsvai András

Barátságos arcot kérek!

regény

13

Jászné nem bízta a véletlenre, sem Weisz Jenő bölcs belátására a folytatást. Ott állt a páternoszter aljában, ott várta áldozatát. Weisz Jenőben, amikor meglátta az asszonyt, felmerült, hogy nem száll ki, eltűnik a süllyesztőben, mintha nem is létezne. (Ez a vágy egyébként, hogy körbemenjen egyszer a páternoszterrel, régóta élt benne, néha még álmodott is vele, de sosem mert belefogni: nem gyávaságból, inkább csak túlzott szabálykövetésből.)

Jászné belekarolt, úgy vonszolta végig a tágas előtéren, mintha május elsejei felvonuláson lennének, közben lelkesen köszöngetett jobbra-balra: Weisz Jenőnek az volt az érzése, egy színdarab részese éppen, melynek nemcsak ők ketten a szereplői, hanem mindenki, aki látszólag véletlenül feltűnik az előcsarnokban. Némelyek csak biccentettek, mások harsányan köszöntek, és olyanok is akadtak, akik odakiáltották, „hallottam, hallottam, gratulálok!”, melyet Weisz Jenő kényszeredett mosollyal nyugtázott. A kétszeres telepvezető úgy érezte, mintha kezdene összeroppanni a sípcsontig érő bőrkabátja súlya alatt: éppen ideje volt, hogy megérkezzenek a személyzeti osztályra.

Jászné határozott mozdulattal magukra csukta az ajtót, aztán egészen közel hajolt a férfi füléhez, úgy suttogta:

– Jó híreim vannak, Weisz elvtárs.

Kivárt egy kicsit, hatásszünetet tartott, aztán folytatta csak:

– A Visegrádi elvtársnőt szabadon bocsátották. Kiderült, hogy félreértés volt az egész. Nem is volt trockista. Már vissza is kapta az állását.

Weisz Jenő csodálkozva meredt a személyzetisre. Ez volna a jó hír? És ki az a Visegrádi elvtársnő? Az arcára volt írva, hogy nem tudja, kiről van itt szó.

– A kedves húgáról beszélek, Weisz elvtárs. Nem is örül?

Ez csapda, ismerte föl Weisz Jenő, és igyekezett nem belelépni.

– Az ember mindig örül, ha arról hall, hogy győzött az igazság. De miként a múltkor is mondottam Önnek, elvtársnő, a húgom meg én nem tartjuk a kapcsolatot. Eltávolodtunk egymástól.

– Szabad megkérdeznem, milyen okból?

– Családi ügy, nem is érdemel szót.

Jászné sóhajtott. Ez az ember páncélt visel, gondolta, nem is először. Vajon mit rejteget ilyen nagyon? Előbb-utóbb meg fogom tudni!

– Na, térjünk rá a mi közös dolgunkra. Gondolkodott már az ajánlatomon, Weisz elvtárs?

– Nem kellett nekem azon gondolkodnom, nem vagyok én arra alkalmas. Keressen valaki mást helyettem, Jászné elvtársnő.

Jászné Szima Jolán a fogát csikorgatta.

– Mit gondol, Weisz, kinek köszönheti a kinevezését?

Weisz Jenő kihúzta magát, bár így sem ért föl az asszony orráig.

– Én eddig azt hittem, megbízható, szorgalmas munkámnak, sok évtizedes tapasztalatomnak és a vállalat iránti lojalitásomnak köszönhetem. De ha Ön is szólt az érdekemben, azt köszönettel nyugtázom. Mindamellett – Weisz Jenő itt kissé felemelte a hangját – mindamellett, ha új pozíciómnak az volna az ára, hogy besúgjam önnek a munkatársaimat, akkor a kinevezést máris visszautasítanám.

Jászné vett egy nagy levegőt. Aztán még egyet.

– Miért nem ül le, Weisz elvtárs? Vegye le a kabátját, látom, egészen belemelegedett. Egy konyakot?

Jászné nem ment vissza az íróasztala mögé, hanem helyet foglalt a szembefotelben. Kezeit előbb a saját összezárt térdére tette, aztán az egyik kéz átvándorolt a Weisz Jenő térdére.

– Miért kell magának mindig mindent az élére állítani, mondja? Miért ne tudnánk mi ketten, maga meg én, megérteni egymást? Hiszen mind a ketten csak a vállalat javát akarjuk. Meg az országét?! Nem igaz?

– Igaz.

– Na látja. Ki beszél itt besúgásról? Spicliskedésről? Senki se várja ezt magától. Én csak azt kértem, hogy néha, amikor úgyis a központban jár, ugorjon be hozzám is, ha teheti. Hogy elbeszélgessünk. Hogy tisztában lássuk a dolgokat. Én is elmondom magának, mi történt itt, velünk, maga is elmeséli, mi történt a telepeken. Nem kell senkit feljelenteni, nem kell senkit bemártani, nekem elég az is, hogy általános képet kapok a dolgozók hangulatáról, ki mit mondott, kiről mi derült ki, kire lehetne számítani, ha úgy adódik, a káderfejlesztés során. Nekem még az se kell, hogy neveket mondjon – elég a keresztnév is – nekem az kell, hogy legyen egy átfogó képem, mi történik odakint, a termelésben. Persze, megtudhatnám mindezt másoktól is, de nekem olyan értelmes, felelős emberekre van szükségem, Weisz elvtárs, amilyen a Weisz elvtárs. Maga most olyan pozícióba került, hogy van rálátása a dolgokra, mindenkivel

kialakíthat kapcsolatokat, pompásan átláthat mindent. Weisz elvtárs, hát erre már csak nem mond nemet!?

Jászné felnézett a monológja végén, és a Weisz Jenő szemében rögtön meg is látta azt a nemet. Így aztán, mielőtt a férfi válaszolt volna, gyorsan hozzátette:

– Ne is mondjon most semmit, aludjon rá egyet-kettőt, s csak akkor válaszoljon, ha már biztos a dolgában.

Felállt, s most a férfi vállára tette a kezét.

– Tartom magam annyira emberismerőnek, hogy biztos vagyok a válaszában.

Kezet rázott a férfival, megvárta, amíg az visszabújik a kabátjába, az ajtóig kísérte, s aztán még utána szólt.

– A találmánya is sínen van, Weisz elvtárs. Csak egy kicsit még meg kell majd tolni azon a sínen. De mi ketten majd megtoljuk, nem igaz?

14

Berger Jolán (Weiszné elvtársnő) ekkoriban a Magyar Távirati Iroda Tanács körúti kirendeltségében dolgozott. Az ekkoriban talán nem a legpontosabb kifejezés itt, hiszen Berger Jolánnak, noha már jó ideje a negyvenes évei közepén járt, korábban nem volt munkahelye – a távirati irodánál pedig csak harmadik éve működött. Berger Jolán ifjúkorában úrilány volt, akit különféle iskolákban és tanfolyamokon megtanítottak a helyes viselkedés és a helyes háztartásvezetés fortélyaira, később pedig úrinő lett belőle, Geszler Károly okleveles gépészmérnök feleségeként. Akkortól az volt a dolga, hogy a korábban megtanultakat megfelelően kamatoztassa: barátságos otthont teremtsen a férjének, irányítsa a cselédeket, és nevelje, neveltesse egyetlen gyermekét, akit szintén Györgynek neveztek, mint Weisz Jenő és Spách Regina fiát, noha ez csupán a véletlen számlájára írható, hiszen a gyermek születésekor a Geszler család még nem is ismerte Weiszéket. (Legyünk ismét pontosabbak: Weisz Jenőéket nem ismerték, Sándorékat viszont igen: rövid ideig egy társaságba jártak velük, minthogy Sándor első felesége, Ella iskolatársa volt a polgáriban Jolánnak.) Berger Jolánnak (akkoriban Geszlerné nagyságának) aztán árnyékos huszadik századi történelmünk jóvoltából meg kellett ismerkednie a számkivetettség különféle stációival is, melyet egy svéd menlevél és a vakszerencse jóvoltából neki és kiskamasz fiának sikerült túlélnie. A férje azonban odaveszett azon az úton, amely Borból a pusztulásba vezetett. Beletelt egy kis időbe, mire ez a tény számára is bizonyossággá vált, akkor határozta el Berger Jolán, hogy kenyérkereset után néz maga is. Szakmája nem volt, magasabb iskolája sem, nemigen válogathatott.

Végül egy-két régi ismerős segítségével sikerült bejutnia az MTI újjá-szervezett fotórészlegéhez. Nem fotósnak persze, hanem félig laboráns-nak, félig ügyintézőnek. Bár a lányoknak annakidején nem kellett részt venniük a munkában, annyi azért ragadt rá az apja mellett, hogy legyen némi fogalma a fényképészet kémiai vonatkozásairól, az előhívásról meg a nagyításról. Úgyhogy hamar belejött a dologba, a kollégái, főnökei is megszeretették, hamarosan rábízták a hatalmas, utcára néző faliújság szerkesztését is. Ő dönthette el, milyen képeket választ a tartókba, hogy milyen képaláírást tesz mellé (persze voltak direktívák, szovjet sikerek, magyar sikerek, munkaverseny, élsport, de azok között szabadon mozoghatott), Berger Jolán kedvtelve figyelte a tömeget, mely az utcáról bámulta a frissen kitett fekete-fehér fotókat: főleg a csinos színésznők és a deltás sportolók arattak komoly sikereket. Berger Jolán elégedett volt a munkájával, megtalálta a helyét a kollektívában, így aztán akkor is megtartotta az állását, amikor hozzáment Weisz Sándorhoz, bár a férfi szerette volna, ha az asszony otthon marad, legfeljebb neki segít kicsit a műhelyben. De ebben a házasságban (miként korábbi házasságában is) Berger Jolán viselte a nadrágot, ő döntötte el, mi hogyan legyen. Weisz Sándornak meg kellett elégednie azzal, hogy az asszony közelében lehet, hogy közelről figyelheti ezt a csodálatos teremtést, akibe egyébként évtizede szerelmes volt, de soha nem remélhette, hogy egyszer elnyerhetné a kezét. Weisz Sándor ezzel tökéletesen meg is elégedett, egyébként is olyan férfi volt, aki szerette, ha irányítják, azelőtt jobbára a bátyja tette ezt, mostantól a felesége. (Szegény Ella, isten nyugosztalja, nem lett volna alkalmas erre, ráadásul át is betegeskedte azt a néhány évet, amit együtt töltöttek.) Mondom, Weisz Sándor boldogan elfogadta Berger Jolán irányítását, annál is inkább, mert ez a házasság a vágyott asszony elnyerése mellett megajándékozta őt egy fiúval is, akit első perctől kezdve a magáénak tekintett, s minden maradék szeretetét neki ajándékozta.

Weisz Sándort a hét testvér emléke nem nyomasztotta, mint a bátyját, ellenkezőleg. (Hiába, ő volt a legkisebb, ő más szögből látta a történteket.) Weisz Sándor maga is nagycsaládról álmodott egykor, és nagyon nehezen törődött bele, amikor megtudta, hogy Ellának nem lehet gyereke: fel is merült közöttük az örökbefogadás kérdése, amit aztán az asszony betegsége majd halála tett végleges zárójelbe. Weisz Sándor nehéz szívvel mondott le a család utáni vágyról, de Berger Jolán kezével elnyerte azt is: ráadásul a kis Gyurka is hamar megszerette az új apukát, akit aztán hamarosan teljes jogú felmenőjének tekintett. Ennyi boldogság éppen elegendő volt Weisz Sándor számára, s bár eleinte még remény-kedett benne, hogy Jolánnal közös gyermekük születik, amikor az asszony

kerekperec megmondta, hogy erről szó sem lehet (egyúttal szűkebbre szabva a házasélet lehetséges határait – végre is a teljes abortusztilalom időszakát éltük), Weisz Sándor tudomásul vette a döntést. Elég neki ezt a két embert szeretnie rajongásig, gondolta magában, és hálát adott a Fennvalónak, hogy korábbi szenvedéseiért ily bőségesen kárpótolta.

Berger Jolán egy dolgot viselt igazán nehezen a munkahelyén, az éberség iránti csillapíthatatlan vágyat. Az éberség persze áthatotta a korabeli élet minden elemét, de a távirati irodára mindez fokozottan volt érvényes. Nemcsak a telexüzeneteket, a feljegyzéseket, a gépiratokat kellett állandóan elzárni, belakatolni és lepecsételni, nemcsak a fényképeket kellett rejtegetni, hanem a fixirsótól a fotópapírig mindent. És folyton jegyzőkönyveket kellett írni mindenről, a jegyzőkönyvekről is, aztán azokat is eldugni biztos helyre, nehogy az imperialisták megorrontsanak valamit. Berger Jolánnak néha az volt az érzése (jogosan), hogy munkaidejének nagyobbik részét cselekedeteinek dokumentálása, majd e dokumentumok elrejtése teszi ki. Ráadásul külön brigádok vigyáztak a távirati irodánál arra, hogy az éberség egy percre se lankadjon, s ha mégis lankadt, példás büntetés következett. Például, ha valaki őrizetlenül hagyta íróasztalán a retiküljét, miközben kiment a mosdóba, s az ellenség keze, benyúlva a táskába, mindent megtudhatott volna az illető hetijegyének titkairól, elbúcsúzhatott a negyedéves prémiumától. De az sem maradhatott következmények nélkül, ha valaki túl hangosan szólt át a szomszéd szobába, hogy megjöttek a parízeres zsömlék a büféből: nem kell azt az imperialisták láncos kutyáinak tudni, hogy a munkásosztály élcsapata mit eszik reggelire.

Berger Jolánnak ráadásul még egy púpot kellett cipelnie a Tanács körúton: a testvérei árnyát. Berger Jolán testvérei ugyanis Nyugaton éltek, egészen pontosan Angliában, ahová Mici harminckettőben, ragyogó ütemérzékkel, férjhez ment, s ahová, a jól látható európai elsötétedés következtében testvérhúgait is hívta. Juci harminchatban ki is ment, Jolán viszont maradt. Akkoriban született a fia, a férje hadiüzemben dolgozott, biztonságban, és az apját sem akarta magára hagyni.

Mici és Juci gyakran írtak levelet, küldtek csomagot, mióta megint lehetett. Berger Jolánt hamar felszólították a főnökei, hogy jobban tenné, ha megszakítaná a kapcsolatot a nővéreivel, de az asszony erre nem volt hajlandó. Ezzel szemben tudomásul vette, hogy a Londonból érkező leveleket kinyitva kapja meg, és hogy a válaszait, mielőtt leragasztaná a borítékot, meg kell mutatnia a személyzeti osztályon. Odafönt, némi fejcsóválás után, mindezt elnézték neki.

De most betelni látszott a pohár. Ebédszünetben Forgács Artúr, a részlegvezető, akit mindenki csak Argyélnak hívott, magához rendelte Jolánt.

– Most érkezett a hír, hogy a férjed a rendőrségen van. Nem tudom tovább tartani érted a hátam. Egyelőre fizetés nélküli szabadságra küldelek, de ha kiderül, hogy bűnös, el kell bocsássalak. Pakold össze a holmidat, zárjál be mindent gondosan, aztán menjél szépen haza.

Elővette a tárcáját, kivett belőle egy százforintost, és átnyújtotta.

– Hátha szükséged lesz rá. És ha megengedsz egy privát megjegyzést, én a helyedben minél gyorsabban elindítanám a válást.

Jolán vágott egy lányos grimaszt, a százast visszagyűrte a férfi munkaköpenyének felső zsebébe, és hangsúlyozott kacérsággal megkérdezte.

– Miért, akkor elvennél?